

Priorytety Ministerstwa Zdrowia w czasie Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej

Prof. dr hab. n. med.
Bolesław Samoliński

Przewodniczący
podzespołu ds. Priorytetów
Ministerstwa Zdrowia w
czasie Polskiej Prezydencji
w Radzie Unii Europejskiej
Kierownik Zakładu
Profilaktyki Zagrożeń
Środowiskowych
i Alergologii Wydziału
Nauki o Zdrowiu WUM
Dyrektor Uczelnianego
Centrum Zdrowia
Środowiskowego WUM

P R E Z Y D E N C J A P O L S K I W R A D Z I E U N I I E U R O P E J S K I E J

Wyrównywanie różnic w zdrowiu jest zasadniczym priorytetem Polskiej Prezydencji. Wdrożenie zadania zbudowania zdrowia publicznego w nowych krajach członkowskich jest do tego celu istotnym narzędziem politycznym. Może odbyć się w oparciu zbudowanie wspólnego systemu profilaktyki i promocji zdrowia w zakresie chorób niezakaźnych. Jest to o tyle konieczne, iż obserwuje się istotne różnice w zdrowiu w poszczególnych regionach Europy.

Samoliński B.: Priorytety Ministerstwa Zdrowia w czasie Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. *Alergia*, 2011, 2: 5-6

Polska w czasie prezydencji ma dwa priorytety:

1. Główny – wyrównanie różnic w zdrowiu krajów członkowskich UE
2. Badania nad chorobami mózgu, udarami mózgu, chorobami neurodegeneracyjnymi w tym nad chorobą Alzheimera.

Pierwszy priorytet ma dwa podpriorytety:

- choroby układu oddechowego u dzieci jako czynnik ryzyka upośledzenia zdrowia w dalszych etapach życia
- zaburzenia komunikacyjne u dzieci (słuchu, mowy i wzroku) jako istotnie upośledzające dzieci w życiu zawodowym społecznym, i odpowiadające za opóźniony rozwój i wykluczenie społeczne.

Poniższe doniesienie koncentruje się na chorobach układu oddechowego (CRD).

WHO dostrzegając tę problematykę wypracowała międzynarodowe programy, oraz przygotowała i przyjęła podczas 64 walnego zgromadzenia ONZ rezolucję dotyczącą niezakaźnych chorób przewlekłych (NCD, z ang. NonCommunicable Diseases). Zagadnienia te będą coraz bardziej obecne w polityce państw Unijnych, reprezentowanej również przez Komisję Europejską. Na szczególną uwagę zasługują schorzenia dotyczące okresu dziecięcego, słabo reprezentowane w programach poszczególnych dotychczasowych prezydencji rady UE. Z epidemiologicznego punktu widzenia zasadnicze znaczenie mają choroby układu oddechowego, a szczególnie alergia i astma. Należą one do najczęstszych schorzeń przewlekłych wieku rozwojowego i dotyczą od 10

do 30% populacji krajów Europy. Epidemiologia z obszarów nowych krajów członkowskich wskazuje, iż tendencja wzrostowa w zakresie częstości występowania alergii, astmy i POChP rośnie i wyrównuje się między państwami starej unii i nowo włączonymi krajami członkowskimi. Jest to niebezpieczne zjawisko, które ma olbrzymi wymiar finansowy, socjalny, społeczny i zdrowotny. Koszty leczenia tych schorzeń przekroczyły w Europie Zachodniej w połowie lat 90. 40 mld euro (Biała Księga Alergii) i nadal rosną. Kalectwo wynikające z rozpowszechnienia np. astmy (12-16% dzieci, młodzieży i osób do 44 r.ż. w Polsce wg programu ECAP) , czy alergii (ponad 40% populacji wg danych ECAP) ma znamiona cywilizacyjnej epidemii. Nie tylko ciężar ekonomiczny, zdrowotny i społeczny ma tutaj istotne znaczenie (np. 1/10 kosztów ponoszonych na refundację leków recepturowych przeznaczona jest na astmę i alergię górnych dróg oddechowych). Niepokojący jest także łańcuch zależności między poszczególnymi postaciami niezakaźnych chorób układu oddechowego: Alergiczny nieżyt nosa (ANN) jest najwyższym czynnikiem ryzyka rozwoju astmy (OR=8) ANN, astma i rhinosinusitis występujące w dzieciństwie są odpowiedzialne za choroby układu krążenia: astma - 1.4 raza, ANN - 1.3 .Sezonowy ANN odpowiada za średnio 3,5 mmHg podwyższenie ciśnienia tętniczego Jakiegokolwiek choroby układu oddechowego w dzieciństwie zwiększają ryzyko POChP (OR>2.3). Ta ostania (POChP) jest schorzeniem prowadzącym do znacznego kalectwa, trwałej niewydolności oddechowej, narastającej niewydolności oddechowo-krążeniowej i śmierci. Ocenia się, iż za 20 lat POChP będzie trzecią przyczyną zgonów w krajach wysoko rozwiniętych. Dotknie 44 milionów obywateli w Europie do 2030 roku. Koszt leczenia CRD wynosi ponad 100 miliardów euro i ciągle rośnie. Obecnie choroby przewlekłe dróg oddechowych dotyczą ponad 1 miliarda mieszkańców na ziemi. 600 mln cierpi z powodu zapaleń alergicznych błony śluzowej nosa. W Europie 130 milionów obywateli ma alergię górnych dróg oddechowych, a 30 mln astmę. Populacja chorych na choroby alergiczne zrówna się z populacją osób zdrowych w ciągu najbliższych kilku lat. Problemy te dotyczą przede wszystkim dzieci i młodzieży, gdyż narastanie epidemii uczuleń i astmy występuje w pierwszych latach życia i pozostaje, z wyżej przedstawioną tendencją łańcucha zależności, do końca życia. Wg danych GUS w Polsce choroby układu oddechowego należą do najczęstszych przyczyn chorobowości do 30. roku życia i zajmują coraz wyższą pozycję w wieku starszym. Na ich przebieg ma istotny wpływ szereg czynników, które do tej pory występowały jako priorytety w poszczególnych prezydencjach: palenie tytoniu, zanieczyszczenie środowiska, czy nadużywanie alkoholu.

Wydaje się być więc uzasadnione zbudowanie nowej wizji integracji wobec problemów zdrowotnych Europy, tym bardziej, iż problematyka ta ma swoje odzwierciedlenie w polityce WHO, czego przykładem jest program GARD (Global Alliance for Respiratory Diseases). Zagadnienia chorób przewlekłych i wieku rozwojowego przewijają się w planach prezydencji belgijskiej, co jest dodatkowym motywem dla wdrożenia polskiego projektu niniejszego priorytetu.

1.0 Społeczny wymiar przewlekłych niezakaźnych chorób układu oddechowego

Przewlekłe niezakaźne choroby układu oddechowego stanowią niejednorodną grupę chorób, wśród których najważniejszymi – ze względu na rozpowszechnienie i skutki – są astma, przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP), choroby zawodowe układu oddechowego oraz zwłóknienia płuc o innej etiologii. Zwłóknienia płuc, niezależnie od etiologii, są rzadkimi chorobami, a problematyka chorób zawodowych płuc – ze względu na prawne konsekwencje i procedurę odszkodowawczą – objęta jest krajowymi uregulowaniami legislacyjnymi. W związku z tym praktyczne znaczenie dla zdrowia publicznego w wymiarze międzynarodowym posiadają dwie wymienione niezakaźne przewlekłe choroby układu oddechowego, astma i POChP. Obie choroby są przedmiotem

intensywnych badań ukierunkowanych na poznanie etiopatogenezy, wypracowanie skutecznej profilaktyki, doskonalenie procedur diagnostycznych i terapeutycznych, prowadzonych w skali wielu krajów oraz w ramach dużych programów międzynarodowych, także w skali globalnej. Duże rozpowszechnienie, ich wpływ na jakość życia zwłaszcza w starzejących się społeczeństwach oraz istotne konsekwencje ekonomiczne w wymiarze jednostkowym i społecznym sprawiają, że przewlekłe niezakaźne choroby układu oddechowego są nie tylko dużym problemem klinicznym, ale także stanowią aktualne wyzwanie dla zdrowia publicznego i są traktowane jako zagadnienie priorytetowe w wielu krajowych programach polityki zdrowotnej.

Obciążenie populacji chorobami układu oddechowego (burden) jest znaczące także w odniesieniu do przedwczesnej umieralności i inwalidztwa. Wpływ obu tych zjawisk, mierzony wskaźnikiem DALY, stawia choroby układu oddechowego na piątym miejscu, w krajach Europejskiego Regionu WHO – są one odpowiedzialne za 4% całkowitej umieralności i 5% całkowitego wymiaru DALY (Singh 2008). Standaryzowane dla wieku współczynniki DALY odnoszące się do astmy i POChP są zróżnicowane w krajach UE (WHO 2004b).

Monitoring chorób przewlekłych i okoliczności ich powstawania znalazły się wśród celów strategii dotyczącej kontroli tych chorób, opracowanej pod egidą WHO (WHO 2008). Wśród zadań wymienia się opracowanie i wdrożenie systemu informatycznego umożliwiającego gromadzenie, analizę i upowszechnianie danych i informacji na temat trendów w zakresie umieralności, obciążenia populacji, czynników ryzyka, a także planów i programów w obszarze niezakaźnych chorób przewlekłych. W tej propozycji wymienia się także dostępność świadczeń zdrowotnych, związane z tym koszty i jakość opieki. W wymiarze międzynarodowym dostrzega się konieczność skoordynowanej współpracy w celu monitorowania oraz oceny postępów w zakresie profilaktyki i kontroli przewlekłych chorób niezakaźnych. W szczególności wskazuje się na konieczność opracowania standardowego, powszechnie stosowanego zestawu wskaźników służących monitoringowi. W ślad za tymi zadaniami dokument programowy projektu GARD formułuje działania specyficznie związane z monitoringiem przewlekłych niezakaźnych chorób układu oddechowego.

Monitoring zajmuje krytyczną rolę w programie GARD – ostateczne wyniki inicjatywy będą ocenione na podstawie analizy hospitalizacji, umieralności i dostępności farmakoterapii. Niezależnie od tego jednym z celów strategicznych programu GARD jest monitoring omawianych chorób, traktowany jako instrument realizacji zadań WHO.

Zakłada się, że jego wynikiem ma być:

- uznany przez WHO system oceny profilaktyki i kontroli w przewlekłych niezakaźnych chorobach układu oddechowego, wykorzystujący elektroniczne przetwarzanie informacji w zakresie monitoringu;
- dostępność aktualnych danych epidemiologicznych i wyników ich analiz w obszarze przewlekłych niezakaźnych chorób układu oddechowego;
- wykaz ekonomicznie uzasadnionych interwencji w obszarze przewlekłych niezakaźnych chorób układu oddechowego, ustalenie luk w stanie wiedzy oraz potrzeb w zakresie transferu wiedzy do praktyki.

Realizacja celów oraz wyniki programu GARD zależą od wielu czynników, w tym od ukierunkowanej i systematycznej aktywności poszczególnych krajów, skoordynowanej przez ośrodek technicznie odpowiedzialny za wdrożenie szeregu zadań niezbędnych dla przygotowania programu monitoringu, akceptowanego w skali międzynarodowej. Brak stosownych doświadczeń i wczesny etap aktywności w zakresie programu GARD stwarza możliwość zaangażowania się krajów członkowskich Unii Europejskiej w ewaluację tego zamierzenia, poprzez przygotowanie podstaw zunifikowanego monitoringu i ocenę jego

realizacji oraz wyników, w pierwszej fazie programu GARD do 2013 roku. Koncepcja przygotowania planu pracy i powołania ośrodka monitorującego może być rozważana w ramach programu roboczego polskiej prezydencji w Unii Europejskiej i stanowi przedmiot poniżej sformułowanych rekomendacji.

2.0 Korzyści z ustanowienia tego priorytetu:

- kontynuacja dotychczasowych szczegółowych priorytetów będących czynnikami ryzyka chorób układu oddechowego (tytoń, alkohol, przewlekłe choroby niezakaźne NCD).
- wyznaczenie nowej strategii w zdrowiu publicznym, ze szczególnym uwzględnieniem krajów nowych UE, zgodnej z politycznymi celami (wyrównywanie szans w zdrowiu, wzmocnienie roli lekarzy rodzinnych, polityka dobrego sąsiedztwa).

Współpraca UE z WHO w zakresie tematyki już podjętej i preferowanej przez WHO i ONZ.

WHO w ramach NCD = Non Communicable Diseases (Departament Non Communicable and Mental Diseases) stworzyło bowiem światowy program GARD (Global Alliance for Respiratory Diseases). Objął on prawie wszystkie regiony świata. Ponieważ Polska należy do krajów o wysokim odsetku chorób dróg oddechowych, w zakresie alergii i astmy plasuje się na czołowych pozycjach w Europie (program ECAP – największe w Europie badanie epidemiologii chorób alergicznych zrealizowane z inicjatywy Ministra Zdrowia przez Warszawski Uniwersytet Medyczny), więc może być istotnym inicjatorem wdrożenia tego programu, z dostosowaniem go do warunków europejskich, a nawet liderem, tworząc centrum realizacji zadań wynikających z programu GARD. Polska realizując ten program może także odegrać istotną rolę w integracji krajów Europy Środkowej i Wschodniej wokół zagadnień zdrowia publicznego.

3.0 Cele praktyczne i metody realizacji w zakresie chorób układu oddechowego CRD

Zorganizowanie konferencji w dniach 21-22wrzesień 2011 roku z udziałem przedstawicieli wszystkich krajów UE, Komisji Europejskiej oraz WHO mającej na celu przedstawienie, omówienie problemu „closing the gap in health in Europe” w aspekcie CRD, zaprezentowanie programu GARD uwzględniającego rolę lekarza rodzinnego, dyskusję nad jego dostosowaniem i wdrożeniem w UE. Polska przedstawiłaby swój dorobek (program ECAP, badania GATS, program PolAstma i inne osiągnięcia np. w zakresie walki z chorobą tytoniową).

Ostatecznym skutkiem konferencji będzie opracowanie dokumentu do przedstawienia na posiedzeniach grupy roboczej Zdrowia Publicznego, a następnie na posiedzeniu EPSCO, tzw. konkluzji prezydencji, akceptowanej przez wszystkich ministrów zdrowia krajów UE.

Źródła literaturowe: • WHO 2008: 2008-2013 action plan for the global strategy for the prevention and control of • noncommunicable diseases : prevent and control cardiovascular diseases, cancers, • chronic respiratory diseases and diabetes. WHO, Geneva 2008 • WHO2004a: WHO: The Global Burden of Disease: 2004 Update. WHO Report. http://www.who.int/healthinfo/global_burden_disease/2004_report_update/en/index.html • • WHO 2004b: WHO: The Global Burden of Disease: 2004 Update. WHO Report. www.who.int/entity/healthinfo/global_burden_disease/gbddeathdalycountryestimates2004.xls • Busse R., Blumel M., Scheller-Kreinsen D., Zentner A.: Tackling chronic disease in Europe. Strategies, interventions and challenges. European Observatory on Health System and Policies. WHO, Copenhagen 2010 • Singh D., Fahey D.: England. In: Knai C, Nolte E, McKee M (eds). Managing chronic conditions: Experience in eight countries. WHO Regional Office for Europe. Copenhagen 2008 • WHO 2005: Prevention and control of chronic respiratory diseases at country level: towards a Global Alliance against Chronic Respiratory Diseases. World Health Organization meeting report, Geneva, 2005. • www.who.int/respiratory/publications/WHO_NMH_CHP_CPM_CRA_05.1.pdf • • Całość opracowane na podstawie dokumentów przygotowanych przez podzespół ds. Priorytetów MZ przy współpracy z Departamentem Zdrowia Publicznego MZ. • •

Pracę nadesłano.
2011.05.18
Zaakceptowano do druku.
2011.05.23

Zamknij

Drukuj